

35372, VII, C, 90

72/90
80/67

Božja pot
Matere Božje
na
Blejskem Jezeru

II. pomnoženi natisek.

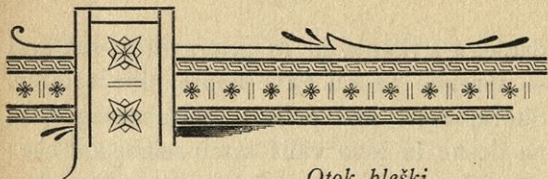

V Ljubljani 1896.

Založil ANTON TURK, knjigovez.

KATOLIŠKA TISKARNA V LJUBLJANI.

0300 29319

*Otok bleški
Kinč nebeški
Kranjske zemlje ti;
Ven'c iz raja
Te obdaja
Vse se veseli.*

Bled! — Komu se ne širi srce, ko sliši o krasnem Bledu in o biseru njegovem — blejskem jezeru. Kdor je bil tako srečen in je ta kraj z lastnimi očmi občudoval, je moral pač priznati s pesnikom, da »kraj ta je podoba raja«. Ves Bled, ki obsega štiri fare, Bohinjsko Belo, Grad, Gorje in Zasp, je napolnjen z naravnimi lepotami, in človek strmi, da najde toliko lepega na tako malem prostoru. Ko greš od bližnje železniške postaje, od Lesec, vabi te od daleč že stari blejski grad in ti kaže, kam naj se tvoja noga obrne, ti naznanjuje kraj, ki ti gotovo vname ljubezen do narave, a še večjo ljubezen do Boga, katerega lepoto narava oznanuje. Kakor da bi se moral otresti skrbi in težave vsak-

danjega življenja in se pripraviti za tak kraj — sprejme te od Save naprej tiha samota. Skoraj četrť ure pelje te cesta navzgor, in na desno in levo vidiš samo zelene smreke; — nočna tihota te obdaja, katero le nekoliko oživlja mali potok, ki ob cesti šumljá. Nehoté tudi tebi glas zastane in resno pre-mišljeva je greš po Betin-u, da prideš na vrh, kjer te prijazno pozdravlja grajščina »Boben« v imenu prekrasne okolice, ki se ti zdaj odpre. Zadej dviga stari Triglav svoje sive glave proti nebu in na levo in desno njegovo vzdigajo se druge višine, kakor bi se otroci družili k staremu očetu in se opirali na njegovo neomahljivo podnožje. Pod višiniami so planine in obraščene ravnine Pokljuka, Ribšica in druge; proti jugu mejí gosto obraščena Ilovca z Babjim zobom in proti severu strmi Hom, lepi okolici gospoduje na sivi skali ponosni stari grad. Pri vsaki stopinji se ti odpre kaj novega, ali ko prideš skozi Zagorice, ko vgledaš biser tega kraja, ko ti oko kaže blejsko jezero, zastanejo ti noge in skoraj omamljen pre-velike lepote občuduješ krasni prizor, ki se

ti pokaže. Kaj je tudi lepšega misliti mogoče? Pred teboj je jezero z mičnim otokom in prijazno cerkvico, na levi Straža, na desni na 72 sežnjev visoki skali tik jezera grad; pod skalo, kakor zavetja iskaje zavoljo starosti, znamenita farna cerkev svetega Martina z novim župniščem, iz katerega je kaj lep razgled* po jezeru. Pri cerkvi na desni je farna vas Grad, v sredi vasi griček Bledec, Blesc imenovan, imeniten posebno zató, ker ima vsa okolica od njega ime.

Bolj oddaljeno se ti kažejo Zasp, s cerkvico svete Katarine na Homu, Sebenje, Podhom, Rečiška cerkvica z Grinčičami spodaj, za Rečico vgladaš spodnje in zgornje Gorje in Višelnico na jugu, pod Ilovico pa cerkev sv. Štefana na Kupljenku.

Lepote te popisati pač ni mogoče, videti se mora; še misliti si je ne moreš. Pa pojdi naprej.

Na otoku se oglasi zvon, in kakor bi Marija sama klicala, se ti zdi in te vleče, da jo nemudoma pozdraviš in sebi tolažbe poiščeš v dušnih in telesnih potrebah. Poiščeš si tedaj človeka, da te vrh gladkih valov v ladiji prepelje k otoku.

Dvoje stopnic pelja vrh hribčka: ene proti Mlinemu štejejo 99 stopnic, bile so narejene v sredi pretečenega stoletja, kakor spričuje kamen v kapelici vzdan sredi stopnic, druge na nasprotni strani jih imajo le 76 in so v najnovejših časih predelane. Griček je majhen, ves obraščen z lipami, sadnimi drevesi in grmovjem, je lastnina cerkvena in nosi razun cerkve še majhno mežnarijo, hišo za duhovnika ter majhno hišico, »puščavo« imenovano. Valvazor nam pripoveduje, zakaj ima ta hišica to ime. Samotar Mihael Weidmann si je tu postavil hišico in pobožno preživel v njej več let. Hudobni ljudje pa so ga prisilili, da je pobegnil med svet.

Prišedšemu k cerkvi, lesketajo se nad vratni besede: »Blagor človeku, ki čuje pri mojih vratih«; svete misli te navdajajo, ko stopiš v svetišče; čutiš, da kraj, kjer stojiš, je svet kraj. O kako se tukaj lahko duh povzdiguje k nebesam, kako srce kipí pobožnosti, in goreče prošnje pošilja tje gori k Materi Božji, ki si je ta kraj izvolila, da usliši prošnje vseh, ki se k njej zatekajo! Kdor išče pomoči, tolažbe, naj pride sem, in

spoznal bo, da »ni bilo slišati, da bi ona bila katerega zapustila, ki je njo pomoči prosil«. — Tihi mir, ki vlada tukaj, človeka budi k pobožnosti, in vsaka glasna beseda se ti dozdeva ko onečastenje svetega kraja. Le škoda, da se ta lepa, nekdam toliko obiskana božja pot v novejših časih bolj opušča. Kako milo je slišati stare ljudi, ki vedó pripovedovati o obilih množicah romarjev, kateri so nekdam hodili sem Mater božjo častit. Bližnje in daljne fare so imele gotove dneve, ob katerih so hodile slovesno se zahvaljevat za dobrote, katere so jim bile podeljene od Boga na priprošnjo Marijino na tem svetem kraju. Zdaj pa jih je veliko pozabilo dobrot, in — duh časa jih je storil nehvaležne, le preveč jih je pozabilo svojih obljub in dolžnostij; le nekateri so še, ki zvesto spolnjujejo obljube in dolžnosti, storjene ob času sile.

Sedanja cerkev Matere Božje na otoku je srednje velikosti, brez posebne stavbene znamenitosti, ali čedna je — čednost pa je prvi lišp vsake hiše Božje. Cerkev ima pet altarjev. Veliki, lesen in leta 1666. narejen,

je kaj umetno izrezan in skoraj ves pozlačen in posrebrnen. Bil je prenovljen 1865. leta. V sredi je milostna podoba Matere Božje, na strani pa sta sv. Henrik II., nemško-rimski cesar (1002 — 1024), in njegova sveta žena Kunigunda. Stranski altariji sv. Magdalene, sv. Blaža in sv. Mihaela so kameniti, altar sv. Ane iz mavca. Posebno znamenit je altar sv. Blaža, škofa in mučenca, zavoljo umetne podobe. Lepa in visoka zakristija hrani mnogo dragocene cerkvene obleke, med drugo več plaščev umetno našitih, katere so darovali briksenški škofje, eden je od leta 1707.

Kdaj je bila ta cerkev Matere Božje sezidana, ni znano. Da v silno davnih časih, je gotovo. Leta 1004, ko je cesar Henrik II. sv. Albinu, škofu v Briksen-u in Šäbingen-u, daroval blejsko grajščino, je tu že stala kapelica Matere Božje. Kmalo potem so nastavili briksenški škofje duhovnika pri tej cerkvici, da jo je oskrboval, in leta 1238. se nahaja že prošt blejski, kateremu je bilo podložnih kakih petdeset kmetov. Odtod ima še zdaj grajščinsko posestvo na Mlinem ime proštija.

Pozneje so zidali cerkev v gotski obliki, in ljubljanski škof Lamberg jo je 1465. leta posvetil. Bila je cerkev potem večkrat pre-delana, okoli leta 1666. so ji prizidali lopo, in cerkev je dobila sedanjo obliko. Zvonik stoji tik cerkve in ima dosti prijetno zvonilo. Veliki zvon je bil vlit leta 1534. v Padovi na Italijanskem. Vendar je pa tudi nad cerkvijo majhen zvonik, in v njem zvon iz 15. stoletja, katerega pač noben obiskovalec te cerkve ne pusti, da bi ne pozvonil ž njim. Tako zvon naznanjuje vsej okolici, kedaj kdo sem pride Marijo častit in sebe priporočat. Da je tu Marija mnogim se skazovala ljubečo mater in se skazuje še vedno, pričajo obili darovi, katere je cerkev dobila od hvaležnih romarjev. Pred dvesto leti so že vlili iz tacih darov osem srebrnih svečnikov, mnogo pa se jih še hrani.

V starih listinah se bere, da je neka imenitna pa gluha gospa iz Celovca pomoč v svoji težavi iskala pri Mariji. Nekega večera leta 1747. položi zraven sebe podobo jezerske Matere Božje, se ji priporoči in — zjutraj zdrava vstane. Ravno tega leta je v Želečah fant hišo zažgal, vse je pogorelo, le podoba

Marije iz jezera ostane nepoškodovana. Leta 1748. obljubi vdova v Karlovcu, ki je že tri mesece bolna ležala, da obišče ta sveti kraj, in v treh dneh popolnoma ozdravi. Na Mlinem pa je padel fantič v vodo, bil je že ves otrpnjen, toda mati kliče k Mariji — in fantič zopet oživi. Tako je Marija zaupanje poplačala, katero so imeli ljudje do nje.

Ljudje so pa tudi ta kraj imeli v časti in so ga mnogo obiskavali. Za časa Jožefa II. je tudi tej cerkvi, kakor tudi drugim romarskim cerkvam, klenkalo, pa ljudstvo se potegne za Mater Božjo, in ker je cerkev šolo zdrževala, ji prizanesejo, dasiravno so takrat škofu briksenškemu vzeli blejsko grajščino in jo še le l. 1836. vrnili pravemu gospodarju. Sedanji posestnik gradú nad blejskim jezerom je A. Muri na Dunaju, patronske pravice čez jezersko cerkev Matere Božje pa izvršuje kranjska obrtnijska družba.

Hujša nevarnost pa je pretila cerkvi za časa Francozov na Kranjskem.

Prve dni marca leta 1813. pride Jakop Klinar, domače Petran, iz Ljubljane in pripoveduje sosedom, ki so se bili v njegovi

hiši na prejo sešli, žalostno novico, da francoska vlada hoče ugrabiti premoženje Matere Božje na jezeru. Vse se prestraši.

Brž se razidejo, in drugi dan že vé ves Bled, kaj čaka jezersko cerkev. Posvetujejo se, kako ta rop odvrniti, in izvolijo ravno omenjenega Klinarja in Jakopa Kokalja, domače Kokolja, oba iz Mlina, da v imenu občine (mêrije) dasta prošnjo do vlade, naj se cerkveno premoženje pusti pri miru.

Župan (maire, mêt) Nace Novak pošlje prošnjo v Ljubljano, pa v tem pride že tudi povelje, vsled katerega se ima izročiti cerkveno premoženje. Ljudje skrbno pričakujejo odgovora na svojo prošnjo, kar pride davkar (recéveur) iz Radovljice, da bi se z županom pogovoril zavoljo oropanja cerkve. Ta davkar je bil kriv, da je vlada sklenila cerkveno premoženje pobrati, ker je trdil, da jezerska cerkev spada v vrsto tistih cerkvâ, ki so se imele po cesarski (francoski) postavi zatreti.

To je prišlo med ljudi, in bili so še bolj razdraženi. Župan zagoriški Novak, ki je stanoval na poprej omenjenem Bobnu, pokaže davkarju prošnjo, katero so poslali moške

do vlade, ter mu prigovarja, naj počaka tako dolgo, da pride odgovor. Davkar na to molče odide. Pa ljudje so poznali trdosrčnega moža ter niso pričakovali nič dobrega od njega, zato so klicali na pomoč k tistemu, ki zamore pomagati vselej. Staro in mlado, moško in žensko, vse se podá 13. marca l. 1813. na otok k Materi Božji prosit jo, naj ona obvaruje svojo hišo oskrunjevanja. Neprenehoma poje zvon sred cerkve in ljudje delajo obljube, češ, da bi raji zgubili vse, tudi življenje, kakor roparjem pustili, da bi dovršili peklenško svoje dejanje. (Bili so namreč še taki »mračnjaki«, da so mislili, rop je krivica, če tudi vlada ropa, in akoravno ropa cerkveno premoženje; »naprednjaštvo« današnje seveda misli drugače.)

Ni še bila služba Božja na otoku dokončana, ko pride radovljiški davkar z nekim ljubljanskim zlatarjem k županu, da bi šli na otok cenit srebrnino. Mêru vendar ni bilo nič kaj po volji, da bi hodil z davkarjem, zato mu pravi, da je občinski pristav Andrej Potočnik na otoku pri službi Božji, naj pa ta pomaga zapisovati, in s tem odpravi davkarja.

Davkar in zlatar gresta. Na potu srečata Potočnika, ki je bil že namenjen domov, in ga vzameta s seboj. Ali komaj ljudje z otoka domov gredé ugledajo davkarja, zavpijejo: »Že gredó! že gredó!« Ljudstvo obstopi davkarja; kolikor dalje sili, tem večja gnječa ga obdaja. Žene vpijejo, druge jokajo, ene molijo, druge prosijo davkarja, naj odjenja, posebno Dornica iz Mlina kleči pred njim in ga s povzdignjenimi rokami prosi, naj nikar Matere Božje ne oropa. Tudi pristav mu prigovarja, naj odjenja, ker je vedel, kako je ljudstvo razdraženo; pa trdosrčni mož ne odjenja, po vsej sili hoče z zlatarjem na otok, češ, da gre le srebrnino cenit — kar žene odrinejo ladijo od kraja, in veslarja z vodo nažgó, da ne more h kraju nazaj. Davkarju je bilo tedaj nemogoče podati se na otok.

Ves srdit gre k Petranu in tam piše mêru Novaku, da mu mora osebno pomagati, da izvrši svoj namen; pristav pa mu je šel sam praviti, kako je bilo.

Da bi se ljudstvo še bolj ne razdražilo, naprosi davkarja, naj pride v Grad v župnišče se posvetovat. Tu se je sklenilo, da pojdejo

popoludne od nasprotne strani, od Ribiča, na otok.

Davkar zaukaže, naj se pri Ribiču ladija pripravi, in pokliče srenjskega župana mlinskega in nekaj Mlinjanov k sebi, da bi ljudstvo na Mlinem pomirili, češ, da so oni odgovorni zavoljo upora. — Pa ni bilo ne mož, ne ladije pri Ribču. Davkar razsaja, Ribič išče in gleda po ladijah, — pa žene so bile vse ladije h otoku odpeljale. Davkar se strašno togoti in žuga, pa na otok le ne more, vsaj za tisti dan je bila cerkev oteta, ker se je bilo med tem že zmračilo. Mêru ukaže, da mora pripeljati mlinskega župana k njemu — pa ta se mu je bil skrnil. Pritirajo nekega družega moža, kateri se po dolgem žuganju dá pregovoriti in obljubi, da jih bo čakal drugi dan z ladijo. Pa zopet zastonj, ne moža ne ladije ni zaslediti drugi dan.

Ker se je davkar vêdel, kakor bi delal v imenu cesarjevem in imenu postave, ga spremljajo drugo jutro orožnik, grajščinski gozdar na konju in gozdni čuvaji. Bilo jih je osem oboroženih mož, ki se podajo proti

Mlinemu, da bi tam dobili s silo kako ladijo. Mâr in pristav njegov gresta tudi ž njimi.

Ko jih ljudje ugledajo, začnó žene zopet vkup vreti, možje so pa bolj od daleč gledali, da bi, če bi bila sila, ženam pomagali.

Davkarju se posreči vendar, da staknejo njegovi ljudje mrežnico, ladijco ribčevo, katero je bil zvečer pripeljal iz otoka, da je ribam nastavljal, potem jo pa na Mlinem skril za neko hišo. Bila je tako majhna, da je držala za silo dva človeka, vendar se predrzneta davkar in jeden gozdni čuvaj iz Grada, ter gresta v njo, da bi se polastila velike ladije, ki se je po noči na otoku odtrgala in je zdaj plavala po vodi. Toda komaj odrineta od kraja, jame na otoku plat zvoná biti, in žene, ki so na otoku stražile, se podajo na vodo, da bi ju odgnale.

Ko ugledata nevarnost, potegneta s svojim čolnom pod grad, kjer čuvaj od jeze razdrobi svoje orožje.

Gozdar, orožnik in drugi so jima hoteli okoli jezera na pomoč priti, toda tu priskočita Urša Ferjan in Burjovka iz Želeč, primeta gozdarjevega konja za uzdo in ga nikakor ne

pustita naprej ter skušata potegniti gozdarja raz konja, ta pa potegne samokres in ustrelj, pa — nekateri pravijo, nalašč — ne zadene. Ko ljudje zaslišijo strel, prihité možje od vseh stranij svojim ženam pomagat. Veliko nesreče bi bilo, ko bi mâr in njegov pristav, ki sta bila domačina in priljubljena, ljudstva ne bila potolažila.

Davkar vidi, da mora odjenjati; ves razdražen popiše upor na Bledu, in se laže, da so bili moški v ženski obleki in oboroženi — toda ob enem sporoči tudi sodnik iz Radovljice to reč, ki pa pravi, da ravno davkar s svojo surovostjo je vsega kriv.

Vlada tedaj odstopi od svojega namena — davkar je bil pozneje ob službo in moral iti s trebuhom za kruhom iz dežele. Tudi čuvaj, ki mu je tako pomagal, je pozneje živel še dalj časa v Gradu, pa brez službe v revščini, in vsak se ga je ogibal.

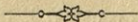
Tako so srčne in pobožne blejske žene otele cerkev Matere Božje postavnih grabežev.

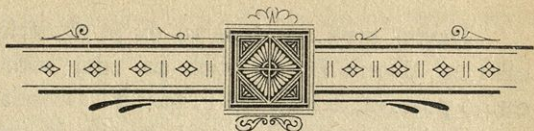
Morebiti te tudi zanima zvedeti, dragi romar, kako je na tem kraju nastalo jezero.

Davno pred nami se vé da je že stala cerkvica Matere Božje; kjer pa zdaj voda zemljo pokriva, je bil gozd in pašniki. Goveda in drobnica se je pasla po teh krajih, in ker ni bilo ne zidú ne ograje okoli cerkve, je živina prav do cerkve prišla in jo oskrunjevala. Da bi se to oskrunjenje odvrnilo, se je slišal večkrat čudoviti glas: »Ogradite cerkev, če ne, jo bom jaz.«

Ker se pa ljudje ne zmenijo za to, zalije voda tisti kraj, in zdaj varuje 19 sežnjev globoko in 254 oralov razprostrano jezero cerkev pred oskrunjevanjem.

Tako pripoveduje ljudstvo o začetku tega jezera; res, da je le pravljica, ali kaže ti, kako ljudstvo to cerkev in v njej Boga časti in spoštuje, kateri toliko skrbi za čast svojega svetišča. Tudi ti ne hodi iz tega kraja, da bi se v goreči molitvi ne priporočal Mariji, da bi ji ne potožil svojih potreb, je ne prosil za svoje ljube, katere si pustil doma; ker jih je toliko zadobilo, zadobil bodeš tudi ti pomoč v sleharni sili, dušni in telesni.

Pripovedka o zvonu

v Blejskem jezeru.*)

(Spisal *J. Radonjevič.*)

Bil sem še otrok, ko so mi doma pripovedovali, da je nekdanj na gradu živela prelepa, mlada gospa, ki je bila vedno žalostna in je nosila zmeraj črno obleko. Bila je mlada vdova. Moža so ji tolovaji v gozdu umorili in njegovo telo v jezero potopili; zato je ona tolikanj jokala, da so nje cvetočica obledela. Z ljudmi ni skoraj besede več izpregovorila. Vsak dan se je na otok peljala; tam pred podobo Matere Božje v majhni kapelici je vsak dan dolgo klečala in molila, ali pa je sedela na bregu jezera pri studencu. Ni se ozrla ne na levo, ne na desno, le v temno dno jezera je bilo obrnjeno oko ali pa proti nebu. Zbrala je vse svoje drage zlate

*) »Glasnik slovenski«, l. 1858., št. 8.

in srebrne posode, ves lišp in kinč, ki ga je kdaj nosila, sto in stokrat je večno zvestobo umrlemu soprogu obljubovala, in dala je vlti dragocen zvon v spomin svojega moža. Zvon so pripeljali; bil je iz čistega, dragega blaga, prelepo in glasno kakor angeljsko petje je bilo njegovo zvonenje; djali so ga v črno ovenčano ladijo in odrinili proti otoku. Nemudoma pa je vstala divja burja; pomagala ni ne molitev ne vesla moč; zvon in ljudje, ki so ga vozili, vsi so bili v globini jezera pokopani in nihče o njih nič povedati ne vé. Včasih pa, kedar je nebo prav jasno, in tihi večer svoja krila razgrinja čez jezero, kedar svitla luna svojo blede luč čez jezero razliva, se čuje iz globočine jezera srebrni glas utopljenega zvona. Takrat se ribič uprè z vso močjo v svoje veslo, ker vé, da bi znala vstati huda nevihta in da bi znali razsrjeni valovi njega in ladijo pogubiti. Mlada vdova pa je zapustila svet in svoj visoki grad; dala je vse svoje bogastvo in premoženje, da so cerkev na jezeru zidali; ona pa je romala celo bosa v Rim. Sam rimski papež je poslal potem na jezero v novo cerkev zvon, sam ga je bla-

goslovil in mu dal čudno moč, da vsak, kdor ž njim zvoni, si s tem dopolnjenje ene svojih prošenj in želja zamore od nebes izprostiti. Ljudje romajo odslej na otok k Materi Božji; vedno poje mali zvon in veliko, veliko ljudij tam prosi za odvrnenje rev in trpljenja, ki jih v življenji tarejo; pa le malo jih je, ki mislijo tudi na pobožno, nesrečno gospo, ki je daleč v ptuji deželi, v nekem samostanu umrla kakor ponižna spokornica.

Tako so mi pravili moja mati, jaz sem jih zvesto poslušal in sem zvesto ohranil v pameti pripovedko o srebrnem zvonu in o črni ženi.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJI (17U: (17UNICA

00000463066